

Belgelerle Adım Adım Eski Konya (9)

Eski Belediye Binası ile Hükümet Binası Arasındaki Bölge

Mehmet Ali UZ
Mehmet DOĞAN

Konya, 19. yüzyıl sonlarına doğru büyük değişikliğe uğradı. İç ve dış surların yıkılmasından sonra Konya'da tarihî doku tamamen yok oldu. Tarihî eserlerin biri birinin ardınca kimisi kasten kimisi de ihmal-ler sebebiyle yıkıldı. Yüz-yüz yirmi yıl içerisinde binalar dört-beş kere yıkılıp yeniden yapıldı.

Eski Belediye Binası, yani Yusuf Şar'ın konağından (Şimdi İş Bankası Merkez Şubesi), Ziraat Bankası'na kadar olan bölge tamamen eski Kürkçü, (şimdi Şükran) Mahallesi'ne daha doğusu ise Kalecik ve kısmen de Şükran Mahallelerine dahildir. O mahalleler ile çevresi tamamen Selçuklu'dan günümüze intikal eden tarihî bölgelerden birisidir.

Bölgede Hükümet Binası'ndan Mevlâna Dergâhı'na kadar sokaklar, doğu-batı istikametinden ziyade, iç surla paralel olarak güney-kuzey istikametinde uzanır. Alâeddin Caddesi ta-

mamen medrese ve meskenlerle doludur. Belediye Binası, bugünkü İş Bankası önündeki alan da Alâeddin tepesi ile birleşir. Belediye Binası ile Hükümet binası arasında, onun üzerinde medrese bulunmaktadır. Bu sayıya Alâeddin Caddesi'nin kuzey kenarındaki medreseler dahil değildir. Ulvî Sultan Türbesi ve Mescidi de bu bölgededir. Selçuklu Döneminin eski pazar yerleri de buradadır.

Belediye Binası'nın önünde 2009

Eski Belediye Binası'nın arkasındaki boşluk, Nalınca Baba Türbesi'nin yeridir. Ortadaki anıt 10. yıl anıttır.

1927 yılında yıkılan
Selçuklu eseri Nalınca
Baba Türbesi.

yılı sonlarında yeniden düzenlenen alanda iki parsel Yusuf Şar'ın eşi Feride Hanım üzerine kayıtlıdır. Üç parsel de Rumlardan hazineye intikal etmiştir.

Belediye Binası'nın kuzeyinde, bugünkü Alâeddin Caddesi üzerinde, Tekel Binası'nın önüne kadar uzanan geniş alan, tamamen Selçuklu Dönemi medreselerinden Nizamiye Medresesi'ne aittir. Bu geniş arazi, eski Gazi İlkokuluna kadar uzanır. Burada da Karamanoğlu İbrahim Bey İmareti, Medresesi (Kazancı Medresesi), Un Kapanı Hanı ile bir de minareli mescit bulunmaktadır. İbrahim Bey Külliyesi'nin bir bölümü Nizamiye Medresesi vakfı üzerine kurulmuştur. (1) İleride üzerinde ayrıca durulacaktır. Selçuk Camii de bu bölgededir.

Nizamiye Medresesi tamamen ortadan kaldırılıp Mevlâna Caddesi'nin açılmasından sonra da mahallenin kuzey sınırı bu cadde olur. Caddenin daha önceki adı Vali Muammer Bey

Caddesi'dir. Cadde açılmadan önce, eski Maarif Evleri, bugünkü bankaların bulunduğu yerde dar bir sokak vardır. Bu sokak da o zamanlar Muammer Bey Sokağı olarak anılmıştır.

Nizamiye Medresesi'nin güneyinde bugünkü İş Bankasının doğusunda Sabah Dershanesinin girişinde, tarihi Nalınca Baba Türbesi bulunmaktadır. Şimdi Türbenin bulunduğu yerden ve Nizamiye Medresesi'nden itibaren adım adım doğuya doğru ilerleyebilir ve bölgede olan değişikliklere göz atılabilir. Yalnız önce, bölgenin önemli yerlerinden birisi olan Sipahi Pazarı üzerinde kısaca durmak gerekir. Zira Sipahi Pazarı, bölgenin âdeta nirengi noktası gibidir. Bölgedeki bütün tarihî binalarla bütün medrese yerleri bu pazara göre tarif edilmiştir.

Sipahi Pazarı

Yerinin tespitinde bizi bir hayli uğraştıran Ispa Pazarı (Sipahi Pazarı), yani eski eşyaların alınıp satıldığı pazar yeri, Veli Sabri Uyar Hoca'nın anlatımına göre, bugünkü İş Bankası binası ile Tekel Binası'nın güneyindeki dar sokakla kısmen de Asri Cami/Veznedar Hüseyin Ağa Camii önündeki sokak üzerindedir. Bu sokağın adı, eski kayıtlarda Sipahi Pazarı Sokağı olarak geçmektedir. Anlaşıldığına göre pazar bu bölgede uzun süre faaliyetini devam ettirmiştir.

20. yy. başlarında
Alaeddin Caddesi
açılmadan önce.

Pazar, sokağının darlığı, ihtiyaca cevap vermemesi ve zamanla buradaki dükkânların harap olması sebebiyle 1880 yılında buradan kaldırılıp önce, Sultan Selim İmaret'i'ne, oradan Hamallar Pazarı'na, oradan da Şalvarcılar Hanı'na götürülmüştür. Pazarın dükkânlarının büyük bir bölümü üzerine ileride anlatacağımız Karahüyükü/Tevfikkiye Medresesi ile Muhaddiszade Medresesi yapılmıştır. (2) Karahüyükü Medresesi'nin karşısında da Zincirli Medresesi bulunmaktadır.

Nalıncı Baba Türbesi

Medresenin güney bitişiğinde ve eski Belediye Binası'nın doğusunda, Nalıncı Baba Türbesi adıyla anılan türbe, kare planlı, taş ve tuğladan yapılmıştır. Türbe gövdesi üzerinde tuğla örgülü bir kubbesi vardır. Türbenin batı tarafında eserin mimarına ait, "Amele Keluk bin Abdullah" ibaresi yazılıdır. Kitabelerden türbe ve medresenin aynı mimar tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır. Her iki yapı da Selçuklu mimari özelliklerini taşır.

Kelük (Kölük), Selçuklu döneminin en tanınmış mimarlarından olup, Konya'da pek çok tarihî esere imza atmıştır. Türbedeki sanduka, mavi ve siyah Selçuklu çinileriyle kaplıdır. Türbenin cenazeliği bugünkü İş Bankası'nın doğu girişi ile kısmen yol altında kalmıştır. Alâeddin Tepesi'nden çekilen resme dikkatlice bakılınca türbe ve cenazeliğin hangi bina altında kaldığı tahmin edilebilir.

Türbe 118 metre kare genişliğinde olup, 1930 yılından önceki resmi yazışmalardan da anlaşılacağı üzere, son zamanlarda mescit olarak da kullanılmıştır. Birçok eserde türbenin yeri hatalı olarak gösterilmektedir. Türbe Meram ilçesi, 8 mahallede, 18 pafta, 262 ada ve 6 parsel'de kayıtlıdır.

Nalıncı Baba Türbesi, Mevlâna Caddesi açılırken bir kısmı kaldırılma ve yol kenarında kalmış. Dönemin belediye yetkilileri, Selçuklu asarından bu tarihî binayı yıkmaya cesaret edememiş. Duruma muttali olan Fahrettin Paşa, bir kısım asker ve belediye temizlik işçilerinden oluşturduğu gruba türbeyi bir gecede yıktırılmış, duruma kimse ses çıkaramamıştır. Selçuk Es türbenin yıkılışını böyle anlatır.

Türbenin yıkım tarihi 25 Ağustos 1927'dir. Mehmet Önder Bey türbenin, istimlak edilerek yıktırıldığını zikreder. (3) Daireler arası yazışmalardan da anlaşılacağı üzere bazı eserlerde türbenin yıkım yılının, 1928 olarak gösterilmesi yanlıştır. (4).

Türbenin mimarının adını taşıyan tarihî mermer kapı, eyvanı ve işlemeli söveleri müzeye kaldırılmıştır. (5) Konya'da pek çok eser böyle bir gecede yok edilmiştir. Tarih, müsebbiplerini asla affetmeyecektir. Artık bundan sonra bölgedeki medreseler ve diğer tarihî eserler üzerinde durabiliriz.

1- Konyalı, s.885.

2- Mahmut Sural, "Veli Sabri Uyar'ın Defterlerinden", Konya'nın Sesi, 10.6.1978.

3- Önder, 178.

4- Arabacı, 1998, 192.

5- Önder, Konya Bülteni, Ağustos 1998, 10.

Alaeddin Caddesi
açıldıktan sonraki
durumu.

Prof. Dr.
Saim SAKAOĞLU

N E R E D E N N E R E Y E : 1 0

BASILAMAYAN KİTAPLARIM

Sonraki yıllarda eli kalem tutacak olanlarımızın çoğunluğu ilköğretimde iken duvar gazetesinde imzasını görerek mutlu olmuşlardı. Bu yazı, bir manzume, bir fıkra veya haf-talardan biri ile ilgili küçük bir kompozisyon olabilirdi. Ben de böyle bir duvar gazetesinde, BAŞAK'ta bir şeyler yayımlatmıştım (!)

Konya Lisesinin orta kısmında, daha birinci sınıfta iken hazırlayıp okulumuzun dergisine sunduğum Cenan Şehabettin'in *Tiryaki Sözleri* adlı eserinden yaptığım seçmeler yayımlanmamıştı. Üzülmedim. Lise yıllarımızın, özellikle son sınıftaki hızlı yazıcılık ve yayımcılığımızın uzun hikâyesini başka bir yazımda ele almıştım. Burada ise pek az kişinin bildiği bir özelliğimi ifşa edeceğim!

Lisemizin 5 C şubesi'nden 5 Ed. B şubesine geçişimin hikâyesini anlatmam da çok uzun sürecektir. Türk siyaset ve eğitim hayatının derin yaralar aldığı bu dönemin anlatılması belki de başlı başına bir kitap bile olabilir. Neyse...

Ben, bu yazımda 5 Ed. B ile ilgili kitabımdan söz edeceğim. Bir de, üniversite yıllarımda yazdığım tek perde-lik tiyatro oyunum var; ele geçirdiğim zaman onu da tanıtmak, hatta yayımlamak isterim.

5 Ed. B'de, 1957-1958 öğretim yılında öğrenci idim. Küçük bir sınıfa sıkıştırılmış 45 kişiydik. 22 sıranın 5'inde ikişer kişi otururken bir sırada da üç arkadaşımız oturuyordu.

İşte ben, ders yılı bittikten iki ay kadar sonra bu 45 kahramanı teker teker tanıtan, kısa monografiler yazdım.

5 Ağustos 1958 Salı günü 18.50'de yazdığım sunuş ile başlayan bu iş, 25 Eylül 1958 Salı günü 08. 25 kadar sürmüş, notlarım öyle diyor.

Bir çizgili deftere yazdığım bu ilk eserimi (!), üniversite öğrencilik yıllarımda kaybettim. Elbette çok üzül-müştüm. Ama Çaybaşı'ndaki evimizde olduğundan emindim. 2009 yaz başında artık kentsel dönüşüme kurban edilecek olan evimizi tepeden tırnağa aramaya karar verdim. Bir seyyar lambayı kablolarla uzatarak evimizin en ışsız köşelerini bile aramaya başladım. Kapkaranlık olan ardiyemiz pırl pırl olmuştu. Lambayı dört bir köşeye tutuyor, pek çok şeyi arıyordum. Bir ara lambayı tavana doğru çevirince bir defter gördüm. Hemen uzanıp bir kalesin arasında sıkışmış duran defteri aldım. Bir de ne göreyim! Benim 1958 yılından kaleme aldığım ilk kitabım değil mi? Hemen lambayı söndürüp hayata (avluya) çıktım. Başladım okumaya... 70'lik Sakaoglu birdenbire 19 yaşına dönüverdi.

Bu defter şimdi elimin altında... Son sayfasındaki 'İçindekiler'e bakıyorum, 44 kişi! Hani 45. Ad? Tam 51 yıl sonra adını atladığım arkadaşımızı hatırladım. Melih Cüylan! Acaba nasıl oldu da atladım?

Evet, bu adların arasında kimler yok ki. En meşhurlarımız futbolcu Alp Sümeralp. Sonradan profesyonel olduğunu hatırlıyorum. Aytekin Mesci, Orman Bakanlığı'nda müsteşar yardımcılığına kadar yükselmişti. Prof. Dr. Latif Çakıcı da Ankara Üniversitesinin rektör yardımcılığına kadar yükselmişti. Edebiyat mezunu olmakla birlikte İstanbul Eczacılık'ı birincilikle

kazanan Müzeyyen Alaybeyi. Biz Konyalılar Ayhan Oba'yı, Ayhan Alp diye tanırız. Yakın tarihlerde Koruma Kurulu Başkanlığı'ndan emekli oldu. Arif Boran, Çetin Kural Konya'da avukat.... Beril Ersoy, Yılmaz Gürkan, Faruk K. Uzunlar, Esmâ Kafalı İstanbul'da aynı işi yapıyorlar. Abdurrahman Doğaner hâkimlikten emekli... Mustafa Doğan da Bedir Yıldız gibi, tarihi SSK'lı olmalı. Sınıfımızda iki tane de kız kardeşler vardı. Oya ve Mine Karaman, Aliye ve Hediye Ormancı. Son sınıfta babası edebiyat hocamız olacak olan Neşe Öztelli (Atabey), Türk Dil Kurumunda uzmandı. Tülay Reyhanlı da sanat tarihi alanında uzmanlaşmıştı.

En acısı, pehlivan jönümüz Cankut Nutku'ya ve üçlü oturanlardan Ülkü Sarayal'ı çok genç kaybettik. Prof. Çakıcı da aramızdan ayrılmıştı on yıl kadar oldu. Sınıfımızın en yaşlılarından Güner Tekeli de vefat etmiş. Başka var mı bilmiyorum. Allah onlara rahmetini yağdırsın. Kalanlara da sağlıklı yıllar diliyorum.

Bu arkadaşlarımın bazılarıyla Lise-mizin pilav günlerinde görüşüyorduk. Bu yıl da, Tülin Arıcılar'ın Erdemli merkezindeki yazlığında birkaç aile buluşmuştuk. En anlamlısı ise dekanlık yıllarımda (1988-1994) Konya'ya gelen taşralı (Konya dışında yaşayan) arkadaşlarımızın ziyaretime gelmele-riydi.

Acaba, bu 1957-1958'lilerden bazı-larını, bazı özellikleriyle tanımak istemez misiniz? Kopyacılar, firariler, sevdalılar, sporcular vb. Şöyle dikkatlice okuyunca gördüm ki yazımda epey hata varmış. Yazım ise bugünkünden daha güzelmış.

İsterseniz çuvaldızı kendimize batırarak söze başlayalım. Ama sakın unutmayın, belki alanında bir ilk olan bir kitabımdan yapacağım aktarmalarda bazı atlamalar olacak... Bunu siz de yadırgamamalısınız.

Kitap adayı defterimizin 34. sayfasında ben yer alıyorum. İşte oradan seçmeler.

“Ve son olarak ben, 1779 Saim Sa-

kaoğlu. Kişinin kendi hakkında yazması doğru değilse de ben gerçekleri yazacağım için doğru sayılmalıdır. Okula 17 gün geç geldim. 10 gün de tatil... Bir ay okula geç geldik. Çok çalıştım bu yıl. Okuldan mecbur olmayınca kaçmadım. Neticede müzikten bütünlemeye kaldık. 3 Eylülde (1958) 7 alarak geçtim. Caddelerde az dolaşırdım. ‘Sinemaya gitmeyeceğim’ dedim. En güzel filmlere bile gitmedim...”

Dahası var ama onları izninizle yazmayayım, arkadaşlarıma yer kalsın.

Niye okula 17 gün geç geldim? Hatırlayacaksınız, yukarıda, “Türk siyaset ve eğitim hayatının derin yaralar aldığı bu dönemin..” demiştim. O sebepten geç geldim. İsterseniz bir ip ucu vereyim. Bir önceki yıl numaramı arkadaşlarım 911 olarak bilirler... Oysa yukarıda 1779 dedim.

“Çok çalıştım” diyorum. İşte ispatı... Allah hayırlı şifalar versin, Yakacık'ta (İstanbul) bir huzurevinde yaşayan “sıfırcı” namıyla tanınan hocamız Fehime Birekul'dan, sıkı durunuz, “Yıldızlı 10 (on)” almıştım. Latif bile 7 (yedi) alınca bayağı bozulmuştu. Sırrını söyleyeyim. Siz amfiyoksüzü gözü kapalı çizebilir misiniz? Ben çizirdim de onca sorunun çizim ve yazımlarını sınav süresine sığdırıvermişim.

Müziğe gelince... Hocamız Cevat Çangatin idi. Ama soyadını doğru dürüst bilen ve söyleyen yoktu. Bir gün, “Soyadımı bilen var mı?” diye sordu. Müziği zayıf olan Sakaoğlu kalkıp da ukalalık yapacak değil ya... O kalktı, bir şey söyledi, bu kalktı bir şey söyledi, yanlış. Anlaşıldı ki hocamızın soyadının doğru şeklini bilen yok. “Eh Sakaoğlu, kalk da bombayı patlat!” Parmağımı kaldırdım da hoca beni biraz gönülsüz kaldırdı. Hani o limonu sıkacak zayıf adam fıkrasındaki gibi... “Soyadınız Çangatin hocam” deyiverdim. Sınıftan daha çok hocamız şaşır-mıştı. Öyle ya, daha do, re mi, fa'yı söyleyemeyen Sakaoğlu gerçekten zor bir söyleyişe sahip olan o soyadı nasıl öğrendi acaba? Hocamız;

“Nasıl öğrendin?” diye sorunca bi-

raz da hava atarcasına cevabı bastırdım.

“Hocam, bizim evimize her gün Konya gazetesi gelir? Tayin olduğunuzda sizinle ilgili bir haber çıkmıştı. Soyadınızı o zaman öğrenmiştim.”

Hoca da şaşırды. Bir müzik öğretmeninın tayini haber olmuştu. (Ben de 1965’te Tokat Gaziosmanpaşa Lisesine edebiyat öğretmeni olarak atanınca haber konusu olmuşum !)

Tabii müzikten kaldık... Yaz boyu üç yıllık müzik kitabının ikinci sınıfla ilgili bütün teorik bilgilerini öğrendim. Notaların altına da adlarını yazarak şarkı söyler gibi okudum. Hocamız, tek dersimin olduğunu biliyordu, herhâlde “Kerata Eylüle gelsin de o zaman atlatalım.” demiş olmalı.

***

Ben en son addım, Latif Çakıcı ise ilk addı. Ondan başlayalım.

“V. Ed. B’de en geç tanıştığım erkek arkadaşdır. Tanışmamız benim ve onun sebebi olduğumuz bir yer değiştirme olayının neticesidir. Onun yerine ben oturunca içtiğimiz su ayrı gitmedi. Uzun süre beraber çalıştık. Bana her şeyini sakınmadan anlattı. Niçin Ed.’ı seçtiğini, aşkını, düşlerini, her şeyini bir sakınca görmeden anlattı. Özelliği; palavracılığı ve kendini küçük düşürmek istemesi, 10’luk yazdığı yazılardan çıkınca bana: “Abi, valla sıfır gelecek.” derdi. 10’u aldığı zaman da nasıl olduğuna kendisinin de şaştığını söylerdi. Bana her zaman “abi” derdi. Kopya çekmezdi. Kasadan bile atlayamazdı...”

“1625 Cankut Nutku. Sınıfımızın yakışıklı jönlerinden biri... Caddelerde dolaşmaktan zevk alır. Birlikte Altınapa’ya gittik. Atletik kabiliyeti fazla. Okul güreş takımındadır. Çokça V Fen B’deki Alpay ve boksör Şafak’la gezer, akşamları erkenden yatarmış. Gece çarşıda, sinemada görmek zorca gibi...”

İki yerdeki .....’lar dikkatinizi çekmiştir. Latif’te de vardı. Oralarda neler mi yazılıydı? Biliyorum, siz asil oraları

merak ediyorsunuzdur. Ama ben aktarmak istemiyorum, bırakınız, bende kalsın.

Dikkat etmişseniz bu iki arkadaşımız da artık aramızda değil. Onlar gibi aramızda olmayan bir hanım arkadaşımızı yazmak istedim, Ülkü Sarıyal’ı...

“1222 Ülkü Sarıyal. Bir sırada üç kız otururdular. Üçü de gözlük takarlardı. (1155) sonradan taktı... Çok az kimse ile konuşurdu. Uysal bir kızcağızdı.”

Gördüğünüz gibi çok az... Aslında çok uzun ama herşeyi yazamıyorsunuz ki... Ruhları şad olsun.

Sırada, 2009 yazının başında, belki 30-35 yıl sonra görüştüğüm emekli hâkim Abdurrahman Doğaner var. (Acaba arada bir görüşmüş müydük!) Şöyle bir okuyorum, sonra, Nasreddin Hoca’mızı hatırlayıp ‘suyunun suyu’nda karar kılıyorum.

“948 Abdurrahman Doğaner... Kitap okumayı sever. Tek dersten bütünlülemeye kaldı. Okuldan kaçtığımızda ekseriya beraberdik. Bir defasında 1482, 1779, 813, 822, 1428, 948 hep birlikte kaçıp Kanlıgöle gitmiştik de orada eski bakkal İhsan’ın oğlu Süleyman’la karşılaşmıştık. Kanaat arasındaki tatilde Yılmazlarda, ev sahibi ile birlikte üçümüz çalışmıştık. Arkamdaki sırada otururdu.”

Doğaner’i, daha başından atlayarak tanıtmaya başladık!...

Uzatmayalım. Meğer ben neler neler yazmışım. İyi ki yazmışım, yoksa buradakileri nasıl hatırlayacaktım. O nokta nokta olan yerleri, öbür arkadaşlardaki müstakbel nokta nokta olacak yerleri, eminim ki çok merak ediyorsunuzdur. Vallahi meğer ne gözlemciymişim de unutmuşum.

Cümle kuruluşlarımı beğenmedim. Ancak bunlar müsvedde kullanmadın yazılan şeyler. O yıllarda da daha daksil icat edilmemişti.

Daha fazla gençleşmek istemiyorum; buraya kocaman bir nokta koyuyorum. Sağlıcakla yaşasınlar.

Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi'nde Bir Berat

Abdülhamit Han bin Abdülmecit Han el-Muzafferu Dâimen

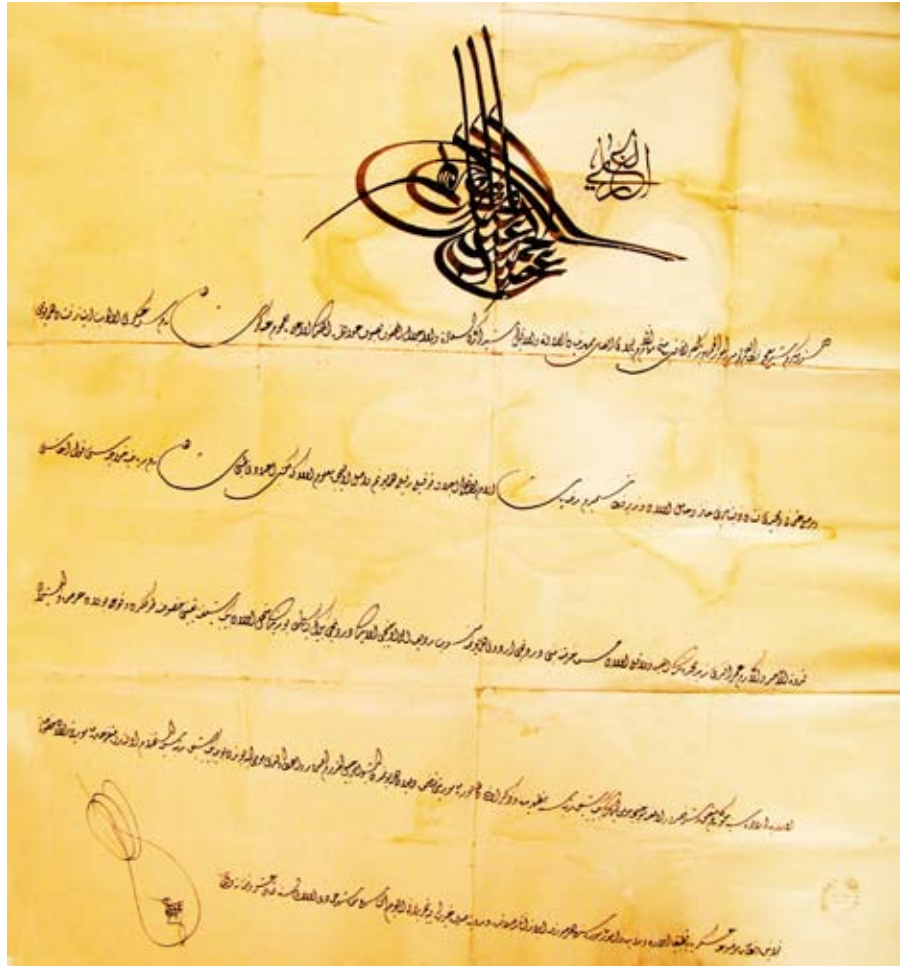

Hasan YAŞAR

Koyunoğlu Şehir Müzesi ve
Kütüphanesi Müdürü

Düstûr-ı Mükerrer Müşir-i Mü-
fehham Nizâm'l-âlem
Müdebbir-i Umûri'l-cumhur
Bi'l-Fikri's-Sâbık Mütemmim-i
Mehâmül-Enam Bi'r-Re'yi's-Sâib
Mümehhid-i Bünyanü'd-Devleti ve'l-
İkbal Müşeyyid-i Erkanı's-Saadeti ve'l-
İclal el-Mahfuf bi Sunuf-i Avatıfı'l-
Melikü'l-a'la Bi'l-umum Asâkir-i
şâhânem Seraskeri olup imtiyaz-ı Nişân-ı
Hümâyunumu ve Murassa-ı Osmanî ve
Mecidî Nişân-ı Zîşânlarını haiz ve hamil
olan Vezir-i Fetanet
Mîrim Rıza Paşa
Edama'llahü Te'âlâ
İclâlehü Tevkî'i Refî'i
Hümâyunum vâsıl
olıcak ma'lûm ola ki
Mekteb-i İdad-i Tib-
bi Şâhânem Riyaziye
Hocası Kolağası
Kıdvetü'l-Emacid
ve'l-Ekarim Ömer
Efendi zide mecdü-
hünün ehliyet ve vakî'
olan hüsn-i hizmeti
Dördüncü Orduy-ı
Hümâyunuma men-
sup redif Elli Üçüncü
Alayın Dördüncü
Keban Taburunun
münhal olan binbaşı-
lığına tayini hususu-
na tarafınızdan vuku'
bulan arz ve istizan
üzerine İrade-i
Seniyye-i Mülûkânem
müteallik ve şerfsu-
dur olmakla
mûcibince mûmâ
ileyhin binbaşılık rut-
besine mazhariyet ve
zıkr olunan tabura
memuriyeti muta-
zamın Divan-ı
Hümâyunumdan

işbu Emr-i Celilü'l-Kadrim ısdâr ve i'ta
olundu mûmâ ileyh bundan böyle bin-
başılık rutbesiyle istihdam olunarak
müteferri'at-ı hususat-ı kavanin ve niza-
mat mevzúa-i askeriyeye tatbikan idare
ve ruyet ve umur-i memuresinde her su-
retle ibraz-ı âsâr sadakat ve ru'yet-i sıdk
ğayret ile tahriren fi'l-yevmi't-tasi' min
şehr-i cemadi'l-ülâ li sene semane aşer ve
selasemie ve elf.(1318) Bi makam-ı Kos-
tantınıyye

ŞİİRE HAKKINI VEREN ÂŞIK: ABDULVAHAP KOCAMAN (1934 – 14 Ağustos 2005)

1934 yılında Kocmanoğlu adıyla anılan fakir bir ailenin çocuğu olarak Osmaniye'nin Kadırlı ilçesinin Koçlu (Avluk) köyünde dünyaya gelmiştir. Kadırlı'nın Adana'ya bağlı olduğu dönemlerde kendi hâl tercümesini anlatan şiirinde memleketini ve kendisini şöyle tanıtmaktadır:

*Kadırlı ilçemdi Adana ilim
Hürriyet bağının lalesiyim ben
Merdi çok severim namert değilim
Mazlumun garibin sılasıyım ben*

(Atılğan 1999:2)

Mehmet Bey ve Rukiye Hanım'ın oğlu Kocaman, yedi-sekiz yaşlarında eski yazıyı öğrenmek için bir müddet hoca önünde diz çöker. On-on iki yaşlarına geldiğinde komşu köylerden Nürfet'de ilkokula devam eder. 1947 yılında aynı okuldan mezun olan Kocaman, başta maddî imkânsızlıklar olmak üzere çeşitli sebeplerden dolayı eğitimine devam edemez. Ancak annesine askerden yazdığı mektubunda okuma yazmayı askerde öğrendiğini şöyle dile getirmektedir:

*Okuma kursunu bitirdim anca
Garanti muhtarım köye varınca
Bana imza atmak lüzum olunca
Sol el basparmağım revan ederim*

(Atılğan 1999:6)

Kocaman, 1949 yılının Ekim ayında köylerinden Menekşeler sülalesinden Mehmet Bey ve Hüri Hanım'ın kızı Cennet Hanım'la evlenmiştir. Bu evliliğinden sekiz oğlan, üç de kız çocuğu dünyaya gelmiştir. Kocaman'ın çocukları son derece saygılı, kadir kıymet bilen, babalarının ününe layık olmaya çalışan bir yapıya sahiptirler. Kalabalık bir aile olmalarına rağmen aralarındaki bağ oldukça güçlüdür. İşte bu güçlü aile bağlarını Kocaman, "Çocuk-

larım" şiirinde şöyle anlatmaktadır:

*Dört dörtlük o bir çağın insanı
Oğlum Mehmet Ali başa yazılısın
Küfürsüz yalansız onun lisanı
Her yönüyle dağa taş a yazılısın*

*Abdulkadir gözü pek mi gözü pek
Yalan dolan demez sözleri gerçek
Zabıta memuru Adana'da tek
Kişiliği kurda kuşa yazılısın*

*Oğlum Mustafa da çok saygıdeğer
Benim her emrime başını eğer
Evladın kötüsü olmazmış meğer
Sevgisi çiğere döse yazılısın*

*Selman yakışıklı köy zamparası
Kızlar ile iyi gitmez arası
Kimseye açmadan gönül yarası
Kıymeti göz ile kaşa yazılısın*

Muharrem oğlum da ağır mı ağır
Kötü sözü duymaz kulağı sağır
Bana karşı gelmez bağır ve çağır
Sabır sarayına paşa yazılısın

Mehmet Akif tez evlendi genç yaşta
Jandarma subayı şimdi Maraş'ta
Bir kılıbık diploması ilk başta
Darısı çok arkadaş a yazılısın

Kızım Müzeyyen'e içim yanıyor
Yerine düşmedi kalbim kanyıyor
Kocasını gören adam sanıyor
Bir günah işlerse beşe yazılısın

Zekiye kızımın her hâli normal
Sariye kafadan biraz anormal
Oğlum Şeyh Şamil'im sen sonuna kal
Senin her gününe neşe yazılısın

Oğlum Muammer de yanımda kaldı
Onun etrafını haylazlar aldı

Biri önder olup içkiye saldı
Günahları o keltoşa yazılsın

Şimdilik yanımda bir koca karım
Tek böbrekli yaşar sağlığı yarım
O benim her şeyim dünyada varım
Hayatıma baştanbaşa yazılsın

Kocaman bunları nasıl besledin
Nasıl giyindirdin nasıl süsledin
Hep Allah'tan hayırlısın istedin
Senin de emeğin boşa yazılsın
(Atılğan 1999:4-5)

Çiftçilik yaparak geçimini sağlayan âşığımız 1950'den itibaren destan satmaya başlar. Bundan dolayı, "Destancı Vahap" olarak tanınır. 1954 yılında askere giden Kocaman yazdığı destanları ve atıştaki başarısından dolayı ordu mensuplarının sevgisini kazanmıştır. Askerlik dönüşü âşıklığa devam eden Kocaman çiftçilik ve âşıklık yaparak geçimini sağlamıştır.

Ondaki şiirle ilgili bilgi birikimleri 1966 yılında Konya'daki "Türkiye Âşıklar Bayramı"na katılmasıyla başlamış; destanları, haması söyleyişi, iri gövdesine yakışan Türkmen kıyafetiyle dikkatleri üzerine çekmiştir. Konya'da düzenlenen bu bayram Kocaman'ın âşıklık hayatında önemli bir yer işgal etmiştir.

Destancı Kocaman'ın şiirleri en az yedi dördlükten oluşur. Şiirlerini çoğunlukla sekizli (4+4) ve on birli (6+5) hece ölçüleriyle yazan Kocaman, genellikle on birli hece ölçüsünü kullanmıştır.

Sade ve anlaşılır bir dil kullanan Kocaman'ın şiirlerinde geniş coğrafyalara rastlamak mümkündür. Cinası ustaca kullanan, saz çalamayan, irticali olmayan ve atışmalara pek fazla katılmayan bir âşıktır. Şiirlerinde "Abdulahap Kocaman", "Vahap" ve "Abdulahap" mahlâslarını kullanmıştır.

Şiirlerinde işlediği konular arasında; millî, dinî, sosyal olaylar, sevgi, tabiat konuları ilk sırayı alır. Taşlamalarıyla da ün yapmış bir âşıktır. Şiir yazmasının yanında şiir okumasıyla ün yapmış güçlü bir âşıktır.

O, tarihine, ecdadına, dinine bağlı,

vatanperver bir kişiliğe sahip ülkemizin sayılı destancılarından biridir. Resmî ve resmî olmayan birçok toplantıya katılan âşığımızın yüzün üzerinde madalyası ve armağanı vardır.

14 Ağustos 2005 tarihinde doğduğu köyde hayata veda eden Kocaman sevenlerinin ve âşik edebiyatının bağrında kocaman bir yara açarak Hakk'a yürümüştür.

Mekânı cennet olsun.

BOŞTAN İBARET

*Boşa mağrurlanma sen insanoğlu
Cismın iki damla yaştan ibaret
Dünyaya aldanıp şaşırma yolu
Bu dünyanın sonu boştan ibaret*

*En sonu figandır ne kadar gülsen
Menzile varırsın haddini bilsen
Zaloğlu Rüstem'in denginde olsun
Uçup giden bir gün kuştan ibaret*

*İster çuha giysen ister ki şalı
İster kaymak yesen ister ki balı
Hep senin olsa dünyanın malı
Gelip geçicidir düşten ibaret*

*İster ömür sürsen yıllarca sene
Akıbet aslına dönersin yine
Zevki ızdırabı değmez bir güne
Dört yanına bir bakıştan ibaret*

*Düşün bu dünyaya ne için geldin
Nerede eğlendin nerede kaldın
Ne zaman yaşadın ne zaman öldün
Çünkü hayat bir savaştan ibaret*

*Abdulahap ister ulu han olsun
İster yaşlı ister bir civan olsun
Dünyaya hükmeden kabraman olsun
Akıbetin iki taştan ibaret*

KAYNAKLAR:

1. Sakaoğlu, Saim ve Karadavut, Zekeriyâ (1998), *Âşıkların Diliyle Cumhuriyet*, Ankara: TDK yayınları.

2. Atılğan, Halil (1999), *İki Taştan İbaret(Kadirlili Abdulahap Kocaman; Hayatı-Sanatı-Şiirleri)*, Adana: Adana Valiliği yayınları.

3. Alptekin, Ali Berat ve Sakaoğlu, Saim (2006), *Türk Saz Şiiri Antolojisi*, Ankara: Akçağ yayınları.

Abdulahap Kocaman

OSMANLI DÖNEMİNDE ÇARŞI PAZARLARIN ŞEHRİN FİZİKİ YAPISINA ETKİSİ

Şehir, umumiyetle, sakinlerinin iş bölümüne tâbi olarak tarım dışı mal ve hizmet ürettiği ve bunları yakın çevresinde veya daha geniş bir alanda pazarladığı kalabalık nüfuslu idari yerleşim birimlerine denmektedir⁽¹⁾.

Şehir, nüfusu belirli bir büyüklükte olan, daha çok tarım dışı etkinliklerle ekonomik faaliyetlerin yapıldığı, kendi nüfusundan başka, etki alanı içinde yaşayanlara da hizmet sağlayan yerleşim birimidir⁽²⁾.

Bir diğer tanım, Max Weber tarafından yapılmıştır. Şehir tanımına Avrupa merkezli yaklaşan Weber, bir yerleşim alanının şehir olabilmesi için o yerleşim yerinin bir kalesinin bulunmasını, pazarının kurulmasını, kendine ait bir mahkemesinin olmasını, yönetim birimine sahip olmasını ve en azından kısmi bir özerklik ve kendi kendini yönetebilmesi gerektiğini ifade etmektedir⁽³⁾.

Suraiya Faroqhi, Osmanlıda Kentler ve Kentliler adlı çalışmasında, XVI. ve XVIII. yüzyıllardaki Anadolu kentini tanımlarken, bahse konu yerleşimlerin bazı faal özellikler taşıması gerektiğini ifade ederek idari düzey açısından bir yerleşimde sancakbeyi ya da en azından bir kadı'nın bulunması, pazar ile ilgili vergilerle bu durumun pekiştirilmesi ve nüfu-

sun büyük bir kısmının geçiminin önemli bir bölümünü tarım-dışı uğraşlarla kazanmasının gerektiğini ifade etmektedir⁽⁴⁾.

Kökeni itibariyle Farsça olan çarşı kelimesi, Cıhar-ı suk (dört sokak) terkibinden bozulmuş olup, alışveriş maksadı ile kurulmuş olan ve genellikle iki tarafı bir dizi dükkânla çevrelenmiş, üstü örtülü veya açık sokak ve meydanları ifade etmektedir⁽⁵⁾.

İslam şehirlerinde ticari faaliyetlerin büyük bir kısmı şehir merkezinde bulunan büyük caminin etrafında toplanmıştır. Aslında sadece İslam şehirlerinde değil insanlık tarihi boyunca başka pek çok şehircilik anlayışında da çarşılar genellikle şehirlerin merkezinde çekirdek kısmında yer almıştır. Bir şehirde oturan insanların rahat ve kolayca ihtiyaçlarını temin edebilecekleri ve satıcıların da mallarını satabilecekleri en müsait yer o şehrin kenarı değil çekirdek kısmıdır. Ticari faaliyetlerin şehirlerin çekirdek kısmında toplanmasının asıl sebebi şehir merkezinde yer alan bazı unsurların özellikle de mabedin şehir halkını kendine çekici bir özelliğe sahip bulunmasıdır⁽⁶⁾.

Tuncer Baykara, Selçuklu şehirlerinde çarşıların oluşumunu güzel bir kurgu ile açıklamaktadır. Baykara'nın ayrıntılı bir şekilde ortaya koyduğu düşünce, Anadolu'ya gelen ve Bizans

(1) Özer Ergenç, "Osmanlı Şehirlerindeki Yönetim Kurumlarının Niteliği Üzerinde Bazı Düşünceler", VIII. Türk Tarih Kongresi Bildirileri, Cilt II, Ankara 1981, s. 1265.

(2) Ömer Demir- Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Ankara 2002, s.241.

(3) Max Weber, Şehir: Modern Kentin Oluşumu, (Çev. Musa Ceylan), İstanbul 2003, s.105.

(4) Suraiya Faroqhi, Osmanlıda Kentler ve Kentliler, (Çev:Neyyir Kalaycıoğlu), İstanbul 1994, s.12.

(5) Gündüz Özdeş, Türk Çarşıları, İstanbul,1998,s.17.

(6) Yılmaz Can, İslam Şehirlerinin Fiziki Yapısı, Ankara,1995, s.125.

kastralarına sahip olan Türklerin şehir-kale hayatına katılmalarıyla birlikte, sur kapılarının çevresinde, ihtiyaçların karşılanmasına yönelik olarak satıcıların ortaya çıkması, dükkânların açılması ve zamanla bu dükkânların birer çarşıya dönüşmesi şeklinde özetlenebilir⁽⁷⁾.

Bununla birlikte, Ö. Ergenç tarafından, “İslâm tarihi üzerinde çalışanlarına göre İslam şehrinin üç temel ögesi olan caminin hemen yanında pazaryerleri ve hanların oluştuğu, esnaf çarşılarının önemlerine, dinsel hizmetlerle ilişkilerine göre, camiden şehrin kapılarına doğru bir sıralanma içinde bulunduğu”, ifade edilmektedir. “Bu durumda, cami yakınında kitapçılar, ciltçiler, sonra dokumacılar, onların ardından marangozlar, demirciler, bakırcılar, vb. sıralanırlar, en dışta debbağlar ve boyacılar gelmektedir. Diğer taraftan “Orta Asya Türk şehir tipinde, çarşıların oluşumunda üç asıl elemandan birisi olan ribatların etkili olduğu, özellikle çevrenin tarımsal ürünlerinin pazarlanışının buradan yapıldığı” ifade edil-

mektedir. Ergenç’e göre; Bu iki şehir tipi, eklenmesi ve çıkarılması gereken bazı noktalarla birlikte Osmanlı şehirlerinin fiziksel yapılarında görülebilmektedir. Ancak Ergenç, esnaf çarşılarının düzeninin camiye göre değil, Bedesten’e göre açıklamanın daha doğru olacağını düşünmektedir⁽⁸⁾.

Günümüz Anadolu şehirlerindeki bazı çarşı ve pazarlar, şehrin kuruluş dönemiyle birlikte ortaya çıkmış olan ticarî mekânların bir devamı niteliğindedir. Söz konusu mekânların bir kısmı zamanla tarihî kent dokusunun dışına kaymış, isimlerini değiştirmiş veya tamamen eski çarşı ve pazar merkezlerinden uzaklaşmış olabilir. Bu durum büyük ölçüde, eski çarşıdaki dükkânların, yeni taleplere karşılık verememesi başta olmak üzere birçok nedenden kaynaklanmıştır. Nitekim tarihî süreç içerisinde deprem, yangın gibi afetler veya zaruri bazı durumlar, çarşı ve pazarların yenilenmesine, yakın mesafelerde yer değiştirmesine veya tamamen başka bölgelere nakledilmesine sebep olmuştur⁽⁹⁾.

(7) Tuncer Baykara, Türkiye Selçuklularının Sosyal ve Ekonomik Tarihi, İstanbul, 2004, s.301-305.

(8) Özer Ergenç, 16.yy’da Ankara ve Konya, Ankara, 1995, s.49-50

(9) Mehmet Önder, Mevlana Şehri Konya(Tarihi Kılavuz), Ankara, 1971, s.417.

Ahmet ÇELİK

1319/1901 TARİHLİ MAARİF SALNAMESİNE GÖRE KONYA İL VE İLÇE MEDRESELERİ -1-

Salnameler bir yıl içinde olan olayları tespit etmek amacıyla düzenlenir ve yıllık olarak adlandırılır. Osmanlı Döneminde salnameler içerdikleri konular ve isimleri bakımından devlet, vilayet, resmi kurum ile kuruluşlara ait ve özel olmak üzere çeşitli grublara ayrılırlar. Osmanlı Devleti'nde Maarif (Milli Eğitim) Bakanlığı tarafından yayımlanan salnamelere "salname-i maarif" adı verilir. Maarif Bakanlığı, 1894-1895'ten itibaren, ilk kez ülke çapında eğitim istatistikleri yayımlamaya başlamış ve yine ilk kez, 1898-1904 yılları için Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiye (Milli Eğitim Bakanlığı Genel Yıllığı) adıyla, ülke çapında önemli eğitim, öğretim yıllıkları yayımlamıştır. Bu belgeler, ülkenin eğitim durumunu rakamsal olarak ve topluca gösterdikleri için, eğitim sorunlarının daha iyi anlaşılıp değerlendirilmesine yardımcı olmuştur. "Maarif-i Umumiye Salnameleri" Sultan II. Abdülhamit döneminde 1316, 1317, 1318, 1319 ve 1321 yıllarına ait olmak üzere beş defa yayımlanmıştır. Maarif Salnameleri, Osmanlı eğitim tarihinin en önemli kaynaklarındandır.

Biz bu çalışmamızda 1319/1901 tarihli "Maarif Salnamesine" göre Konya merkezle birlikte Akşehir, Beyşehir, Bozkır, Ilgın, Ereğli, Karapınar ve Seydişehir ilçelerindeki medreselerini tespit etmeye çalıştık. Çalışmamıza o dönemde Konya sancağına bağlı olan Antalya, Isparta, Burdur, Nevşehir, Niğde, Aksaray, Karaman illerindeki medreseleri dahil etmedik.

KONYA MEDRESELERİ

Konya merkezde 53 medrese mevcut olup 55 müderris görev yapmaktadır. Bu medreselerde 1980 öğrenci eğitim öğretim görmektedir. Konya medreseleri şunlardır:

1-Adliye Medresesi, Civar Mahallesi'ndedir. Kurucusu Hacı Adil

İnceminare Medresesi

Efendi'dir. Zari Efendi'nin müderris olduğu medresede 30 öğrenci eğitim görmektedir

2-Ağazade Medresesi, Kazancılar içindedir. Kurucusu İsmail Efendi'dir. Tevfik Efendi'nin müderris olduğu medresede 50 öğrenci eğitim görmektedir.

3-Akçeşme Medresesi, Akçeşme Mahallesi'ndedir. Ahali tarafından yaptırılmıştır. Ziya Efendi'nin müderris olduğu medresede 11 öğrenci eğitim görmektedir.

4-Ali Efendi Medresesi, Şerafeddin civarındadır. Kurucusu Ali Efendi'dir. Mehmed Efendi'nin müderris olduğu medresede 10 öğrenci eğitim görmektedir

5-Atabey Medresesi, Musalla Caddesi'ndedir. Kurucusu Atabey'dir. Bekir Efendi'nin müderris olduğu medresede 35 öğrenci eğitim görmektedir.

6-Ataiye Medresesi, Şemsi Tebrizi Mahallesi'ndedir. Kurucusu Hacı Mehmet Efendi'dir. Tahir Efendi'nin müderris olduğu medresede 40 öğrenci eğitim görmektedir.

8-Cıvıoğlu Medresesi, Ahmed Fakih Mahallesi'ndedir. Ahali tarafından yaptırılmıştır. Hacı Mustafa Efendi'nin müderris olduğu medresede 45 öğrenci eğitim görmektedir.

9-Darulhadis Medresesi, Alaeddin civarındadır. Kurucusu Sahibata'dır. Mehmed Efendi'nin müderris olduğu medresede 12 öğrenci eğitim görmektedir.

10-Esbzade Medresesi , Nehr-i Kâfur Mahallesi'ndedir. Kurucusu Esbzade'dir. Ömer Efendi'nin müderris olduğu medresede 45 öğrenci eğitim görmektedir.

11-Fethiye Medresesi, Kale Celb Mahallesi'ndedir. Kurucusu Abdurrahman Efendi'dir. Hacı Ahmed Efendi'nin müderris olduğu medresede 10 öğrenci eğitim görmektedir.

12-Fevziye Medresesi, Sırçalı Mahallesi'ndedir. Kurucusu Hacı Veli

Efendi'dir. Ömer Efendi'nin müderris olduğu medresede 55 öğrenci eğitim görmektedir.

13-Gevraki Medresesi, Çadırçeşme Mahallesi'ndedir. Ahali tarafından yaptırılmıştır. Müftü hacı Abdülkadir Efendi'nin müderris olduğu medresede 33 öğrenci eğitim görmektedir.

14-Hatuniye Medresesi, Şemsi Tebrizi Mahallesi'ndedir. Kurucusu Hacı Mehmet Ağa'dır. Süleyman Efendi'nin müderris olduğu medresede 30 öğrenci eğitim görmektedir.

15-İplikçi Medresesi, İplikçi cami bitişiğindedir. Kurucusu İplikçi'dir. Hacı Mustafa Efendi'nin müderris olduğu medresede 65 öğrenci eğitim görmektedir.

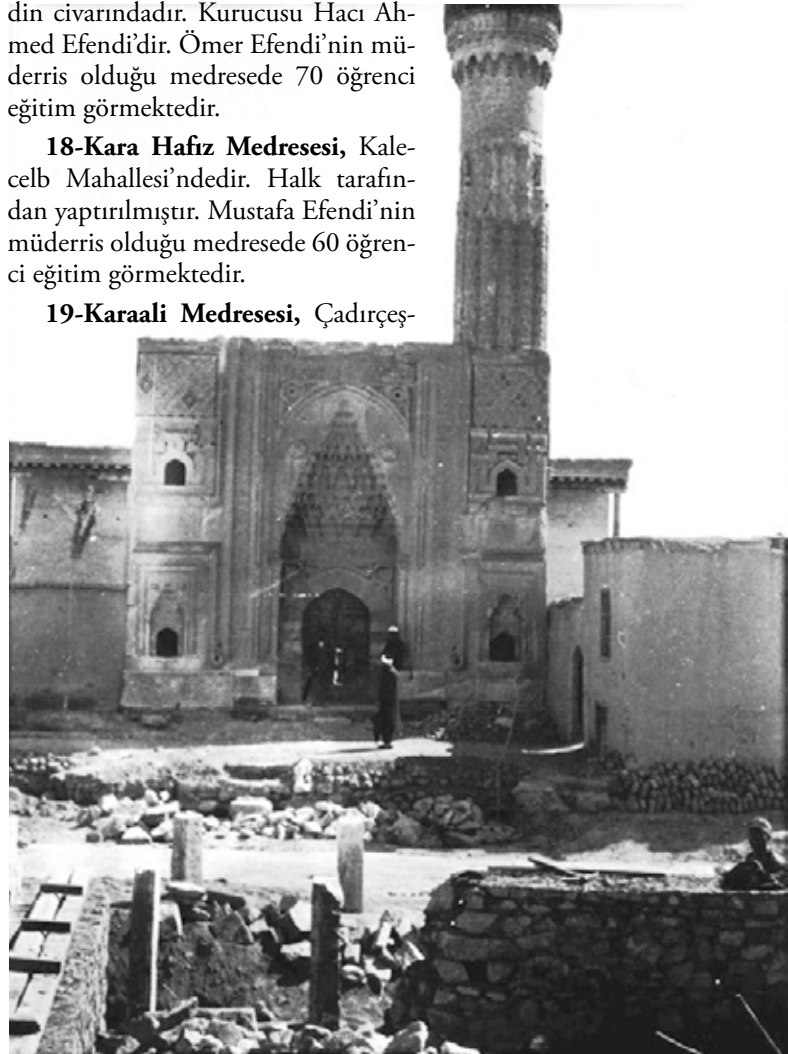
16-İrfaniye Medresesi, Şerafeddin civarındadır. Kurucusu Müftü Ahmed Efendi'dir. Nuri Efendi'nin müderris olduğu medresede 65 öğrenci eğitim görmektedir.

17-Kadı zade Medresesi, Şerafeddin civarındadır. Kurucusu Hacı Ahmed Efendi'dir. Ömer Efendi'nin müderris olduğu medresede 70 öğrenci eğitim görmektedir.

18-Kara Hafız Medresesi, Kalecelb Mahallesi'ndedir. Halk tarafından yaptırılmıştır. Mustafa Efendi'nin müderris olduğu medresede 60 öğrenci eğitim görmektedir.

19-Karaali Medresesi, Çadırçeş-

Sahipata Medresesi

me Mahallesi'ndedir. Ahali tarafından yaptırılmıştır. Nuh Efendi'nin müderris olduğu medresede 70 öğrenci eğitim görmektedir.

20-Karatay-i kebir Medresesi, Alaeddin civarındadır. Kurucusu Karatay-i Kebir'dir. Salih Efendi'nin müderris olduğu medresede 19 öğrenci eğitim görmektedir.

21-Karatay-i sağır Medresesi, Alaeddin civarındadır. Kurucusu Karatay-i Sağır'dır. Ahmed Efendi'nin müderris olduğu medresede 21 öğrenci eğitim görmektedir.

Köprübaşı Medresesi, Zincirli Kapı Mahallesi'ndedir. Kurucusu Ahmed Ağa'dır. Seyyid Mehmed Efendi'nin müderris olduğu medresede 25 öğrenci eğitim görmektedir.

22-Küçük Dairesi Medresesi, Şerafeddin civarındadır. Ahali tarafından yaptırılmıştır. Hacı Tahir Efendi'nin müderris olduğu medresede 22 öğrenci eğitim görmektedir.

23-Kütüphane Medresesi, Sultan Selim bitişiğindedir. Kurucusu Yusuf Ağa'dır. Hacı Osman ve Ali Efendilerin müderris olduğu medresede 20 Öğrenci eğitim görmektedir.

24-Larende Dairesi Medresesi, Sahibata Mahallesi'ndedir. Kurucusu Sahibata'dır. Ali Efendi'nin müderris olduğu medresede 33 öğrenci eğitim görmektedir.

25-Molla Efendi Medresesi, Sultan Selim civarındadır. Kurucusu Mehmet Çelebi'dir. Haşim Efendi'nin müderris olduğu medresede 60 Öğrenci eğitim görmektedir.

26-Muhaddis Dairesi Medresesi, Sipahi Pazarı'ndadır. Ahali tarafından yaptırılmıştır. Hasan Efendi'nin müderris olduğu medresede 35 öğrenci eğitim görmektedir.

27-Müsevvit Medresesi, Ovalıoğlu Mahallesi'ndedir. Kurucusu Müsevvit Mustafa Efendi'dir. Mehmet Efendi'nin müderris olduğu medresede 35 öğrenci eğitim görmektedir.

28-Nakipoğlu Medresesi, Ahmed

Fakih Mahallesi'ndedir. Kurucusu Hacı İbrahim Efendi'dir. Sadık Efendi'nin müderris olduğu medresede 65 öğrenci eğitim görmektedir.

29-Nuriye-i Kebir Medresesi, İdadi civarındadır. Kurucusu Hacı Hafız Efendi'dir. Hacı Hüseyin Efendi'nin müderris olduğu medresede 40 öğrenci eğitim görmektedir.

30-Nuriye-i Sağır Medresesi, İdadi civarındadır. Halk tarafından yaptırılmıştır. Hacı Halil Efendi'nin müderris olduğu medresede 28 öğrenci eğitim görmektedir.

31-Ovalıoğlu Medresesi, Ovalıoğlu Mahallesi'ndedir. Kurucusu Çelik Paşa'dır. Mustafa Efendi'nin müderris olduğu medresede 35 öğrenci eğitim görmektedir.

32-Ömer Efendi Medresesi, Korkunkovan Mahallesi'ndedir. Halk tarafından yaptırılmıştır. Hacı İsmail Efendi'nin müderris olduğu medresede 20 öğrenci eğitim görmektedir.

33-Özdemirli Medresesi, Sırçalı Mahallesi'ndedir. Kurucusu Uzun Hoca'dır. Rasim Efendi'nin müderris olduğu medresede 47 öğrenci eğitim görmektedir.

34-Paşa Dairesi Medresesi, Şems-i Tebrizi Mahallesi'ndedir. Kurucusu Bekir Sami Paşa'dır. Şeyh (Muhammed Bahaeddin) Efendi'nin müderris olduğu medresede 40 öğrenci eğitim görmektedir.

35-Sadiye-i Sağır Medresesi, Kürkçü Mahallesi'ndedir. Ahali tarafından yaptırılmıştır. Hulusi Efendi'nin müderris olduğu medresede 9 öğrenci eğitim görmektedir.

36-Saraçoğlu Medresesi, Fakih Dede Mahallesi'ndedir. Kurucusu Saraçoğlu'dur. Mustafa Efendi'nin müderris olduğu medresede 28 öğrenci eğitim görmektedir.

37-Sarı Hafız Medresesi Sırçalı Mahallesi'ndedir. Ahali tarafından yaptırılmıştır. Ömer Efendi'nin müderris olduğu medresede 30 öğrenci eğitim görmektedir.

38-Saye-i Kebir Medresesi, Kürkçü Mahallesi'ndedir. Kurucusu Müftü Said efendi'dir. Mustafa Efendi'nin müderris olduğu medresede 27 öğrenci eğitim görmektedir.

30-Semavi Medresesi, Şükranıye Mahallesi'ndedir. Ahali tarafından yaptırılmıştır. Mustafa Efendi'nin müderris olduğu medresede 47 öğrenci eğitim görmektedir.

40-Sırçalı Medresesi, Hıristiyan Mahallesi'ndedir. Kurucusu Selçuklu beyleri tarafından yaptırılmıştır. Ali Efendi'nin müderris olduğu medresede 30 öğrenci eğitim görmektedir.

41-Süleymaniye Medresesi, Şems-i Tebrizi Mahallesi'ndedir. Kurucusu (Süleymaniye)'dir. Hacı Emin Efendi'nin müderris olduğu medresede 48 öğrenci eğitim görmektedir.

42-Şirvani Medresesi, Ahmed Fakih Mahallesi'ndedir. Kurucusu Hacı Halil Efendi'dir. Hacı Halil Efendi'nin müderris olduğu medresede 40 öğrenci eğitim görmektedir.

43-Takva Dairesi Medresesi, Şerafeddin civarındadır. Kurucusu Ali Efendi'dir. Ali Efendi'nin müderris olduğu medresede 40 öğrenci eğitim görmektedir.

44-Taşkapu Medresesi, Fabrika bitişiğindedir. Kurucusu Mustafa Paşa'dır. Hacı Ahmed Efendi'nin müderris olduğu medresede 20 öğrenci eğitim görmektedir.

45-Tevfikiye Medresesi, Sipahi Pazarı'ndadır. Ahali tarafından yaptırılmıştır. Mehmet Efendi'nin müderris olduğu medresede 18 öğrenci eğitim görmektedir.

46-Unkapanı Medresesi, Sipahi Pazarı'ndadır. Kurucusu İbrahim Bey'dir. Mükremin Efendi ve Abdullah Efendilerin müderris olduğu medresede 55 öğrenci eğitim görmektedir.

47-Yağlıtaş Medresesi, Yağlıtaş Mahallesi'ndedir. Ahali tarafından yaptırılmıştır. Hüseyin Efendi'nin müderris olduğu medresede 39 öğrenci

edilmiştir. Eğitim görmektedir.

48-Yağmuroğlu Medresesi, Kalecelb Mahallesi'ndedir. Kurucusu Yağmuroğlu'dur. Ali Müderris Efendi'nin müderris olduğu medresede 50 öğrenci eğitim görmektedir.

49-Yeğenoğlu Medresesi, Fabrika bitişiğindedir. Ahali tarafından yaptırılmıştır. Hasan Efendi'nin müderris olduğu medresede 35 öğrenci eğitim görmektedir.

50-Yılanlı Medresesi, Kapu Cami-i şerifi civarındadır. Kurucusu Yılanoğlu'dur. Mehmet Efendi'nin müderris olduğu medresede 39 öğrenci eğitim görmektedir.

51-Zaferiye Medresesi, Sırçalı Mahallesi'ndedir. Kurucusu Hacı Ahmed Efendi'dir. Hacı Ahmed Efendi'nin müderris olduğu medresede 60 öğrenci eğitim görmektedir.

52-Zincirli Medresesi, Kürkçü Mahallesi'ndedir. Mustafa Efendi'nin müderris olduğu medresede 40 öğrenci eğitim görmektedir.

53-Ziyaiye Medresesi, Şerafeddin civarındadır. Kurucusu Seyyid Abdurrahman Efendi'dir. Ali Efendi'nin müderris olduğu medresede 80 öğrenci eğitim görmektedir.

Konya Merkez Mahallelerdeki medreseler:

a-Akçeşme, Civar, Fakih Dede Mahallesi, Hıristiyan Mahallesi (Sırçalı), İplikçi cami bitişiği, Kapu Cami-i şerifi, Kazancılar içi, Korkunkovan, Musalla Caddesi, Ovalıoğlu, Sahibata, Nehr-i kâfur, Şükranıye, Yağlıtaş, Zincirlikapı mahallelerinde 1'er;

b- Çadırçeşme, Fabrika bitişiği, İdadi civarı, Sultan Selim civarı, Ahmed Fakih mahallerinde 2'şer;

c- Alaaddin civarı, Kalecelb, Kürkçü, Sipahi Pazarı mahallelerinde 3'er,

d- Sırçalı, Şems-i Tebrizi mahallelerinde 4'er,

e- Şerafeddin civarında ise 6 medrese bulunmaktadır. •Devam edecek

Kable'l-İslâm Türk Hars ve Medeniyetine Dair

A. Nüşhet TURGUT

(sayfa 33)

uzakta bulunan bu taşların garba müteveccih yüzlerindeki yazılarda Çince idi. Rus âliminin bu keşfinden sonra Asya'nın bu meçhul yazıları Avrupa

müsteşriklerinin alakalarını yeniden davet etti. Gerek Finlandiya fuzelasından (Heikel) in ve gerek Rusya Ulum Akademisi azasından olup Türkçeye vukufiyeti ile müstehir (meşhur, ünlü) (Radlof'un) riyasetleri tahtında izâm kılınan (gönderilen) heyetler bu abideleri fenni usullerle tetkik ettiler. Çıkarıldıkları kopyaları kitap hâlinde neşredererek âlimlerin enzar-ı keşfine (keşif nazarlarına) koydular. Bu yazıları okumak, anlamak için her milletten birçok âlim çalıştı. Nihayet bu şeref 1893 senesinde Danimarka'nın Kopenhag Darü'l-fünunu filoloji yani ilm-i elsine müderrisi (Tomsen) e nasip oldu. (Tomsen) bu keşfi (Danimarka Krallığı Ulum-ı Edebiyat Akademisi Mecmuası'yla) cihana bildirdi. 1896 senesinde de Orhun mahkûkatının kâffesini kıraat ve tercüme ederek "24" sayfadan ibaret bir eser neşretti. Tomsen'in mesaisinden müstefit olan Rus Türkologu (Radlof) da bu kitabelerin halline dair Almanca daha mufassal bir kitap çıkardı. Yirmi sene zarfında Türk ırkının eski abidelerine ait yüzlerce eser ve makaleler yazılarak Garbın Türk ırkı hakkında beslediği meşum fikirlerden birçoğu zail oldu. Avrupa kavimlerinden hiçbirinin teşekkül etmiş lisanı yok iken eslafımızın münkeşif bir lisana orijinal (asli ve müstakil) bir yazıya malik olduklarının ortaya çıkması itibarını yükseltti. Türk hars ve medeniyetini tettebbu için âlimlerde bir merak uyandırdı. Avrupa'nın bazı darü'l-fünunlarında kable'l-İslâm Türk tarihine, Türk kitabelerine mahsus kürsüler ihdas olundu. Türk yurtlarına yeniden tetkik heyetleri gönderildi. Bugün keşfedilmiş Türk abidelerinin adedi kırktan fazladır.

•Devam Edecek

